

خمسه نامی و درج گهر او

بهمن خیابانی *

چکیده

میرزا محمد صادق موسوی نامی، یکی دیگر از شاعرانی است که به پیروی از نظامی به سرودن پنج گنج یا خمسه پرداخته و تا حدودی هم موفق شده است. خمسه او هم چون خمسه نظامی در قالب مثنوی سروده شده است؛ البته اثر مثنوی مشهوری هم دارد که موفق نشد آن را به پایان برساند؛ این اثر مثنوی، تاریخ گیتی گشا نام دارد. در این مقاله سعی داریم این خمسه، به ویژه «درج گهر» او را که مضامین عرفانی و تعلیمی دارد، معرفی کنیم. نویسنده این اثر را می توان از شاعران دوره بازگشت به شمار آورد که به سبک عراقی و خراسانی اشعاری سروده است.

کلیدواژه‌ها: میرزا محمد صادق موسوی نامی، خمسه، درج گهر، سبک، نظامی.

مقدمه

از خاندان‌های اصیل و خوش‌نام ایران که در اغلب تاریخ‌ها و تذکره‌ها از آن‌ها به نیکی یاد شده، خاندان حکیم سلمان است. در حدود سال ۱۰۳۰ هـ به فرمان شاه‌عباس، یکی از طبیبان مشهور آن روزگار، موسوم به حکیم سلمان، که از سادات موسوی و ساکن جهرم بود، به اصفهان منتقل و طبیب خاص سلطان شد.^۱ حکیم سلمان هفت پسر داشت و به فرمان پادشاه در محله یزدآباد اصفهان هفت خانه در کنار هم برای آنان بنا شد. بنابر آنچه در تذکره‌ها آمده، از میان افراد این خاندان، دانش‌مندان مشهور، اطبای معروف و شاعران و نویسندگان بزرگی برخاسته‌اند. اطبای آن‌ها در دوره صفویه، افشاریه و زندیه رتبه حکیم‌باشی داشته‌اند؛ شاعران مشهوری چون طبیب افهانی، معتمدالدوله نشاط اصفهانی و بیدل شیرازی نیز از همین خاندانند. از دانش‌مندان پرآوازه این خاندان می‌توان از حاج میرزا محمدباقر ملاباشی نام برد که تألیفات متعدد (بحرالجمهر در علم کلام، انوارالحاقی، مقاصدالصالحین، انوارالقلوب و شرح صحیفه سجادیه) دارد. میرزا محمدصادق نامی، وقایع‌نگار دولت کریم‌خان زند و مؤلف تاریخ گیتی‌گشا نیز از همین خاندان است. براساس شجره‌نامه خاندان حکیم سلمان که در دست دکتر حسین بحرالعلومی - رحمه الله علیه - بوده است، نامی، فرزند میرزا باقر و نوه میرزا محمد رضا، حکیم‌باشی و برادرزاده میرزا عبدالباقی طبیب (حکیم‌باشی نادر و کلانتر اصفهان) است.

۱- شرح حال نامی

تذکره‌نویسان مطالب مهمی درباره او به رشته تحریر درآورده‌اند:

«اسمش میرزا محمدصادق موسوی، از اعظم سادات موسوی و برادرزاده میرزا محمد رحیک حکیم‌باشی است که اجدادش به حکم سلاطین صفویه، از فارس به اصفهان آمده و به طبابت سرکار سلاطین مشغول بوده، در جوانی مشق انشاء کرده و در نظم و نثر قوفی حاصل. از منشیان دربار زندیه بوده و

نظر به افراطی که در خوردن افیون می‌کرد، اکثر روزها در اشغال مهم دیوانی و رفتن به دربار کاهل بوده است. در فن نثر، تاریخ مختصری بر احوال زندگی و به‌نام محمد جعفرخان نوشته، در فن نظم به مثنوی راغب، مثنوی خمسة «درج گهر» «خسرو و شیرین»، «لیلی و مجنون»، «وامق و عذرا» و «یوسف و زلیخا» گفته است. دیوان قصاید و غزل نیز دارد. در زمان علی‌مرادخان به فاقه و تنگ‌دستی مبتلا و برای خرج یومیّه خود معطل بود تا در اوایل دولت خاقان مغفور محمدشاه قاجار، وداع جهان ناپایدار گفت.»

منظور از علی‌مرادخان که عبدالرزاق در نگارستان دارا درباره او گفته است: «در زمان علیمرادخان به فاقه و تنگ‌دستی مبتلا شد...»، چهارمین پادشاه خاندان زند است که از ۱۱۹۶ تا ۱۱۹۹ هـ.ق. حکومت کرده است.^۸

۲- آثار نامی

میرزا محمدصادق موسوی نامی، آثاری هم در حوزه نثر و هم در حوزه نظم دارد که در این بخش به معرفی آن‌ها می‌پردازیم:

۲-۱- آثار منثور

تنها اثر منثور او تاریخ گیتی‌گشا است که به‌دستور ابوالمظفر محمدجعفرخان زند به تألیف آن همت گماشت. او در مقدمه همین کتاب چنین گفته است:
«... این حقیر خاک‌سار و ذره بی‌مقدار، محمدصادق الموسوی متخلص به «نامی»... از خدمت‌گزاران قدیم این دولت جاوید، مدتی است از جانب سعادت-جوانب این شهریار کشورگیر [ابوالمظفر محمد جعفرخان زند] و به‌فرمان واجب-الاذعان این ملک‌آرای بی‌نظیر مأمور گردید که لآلی وقایع دولت این خدیو کامگار و گزارش او ان شوکت این خسرو عالی‌مقدار را به‌تفصیل در سلک تحریر و رشته نظم کشیده، جمیع کلیات و جزئیات را مدون سازد...»^۹

متأسفانه او نتوانسته است کار خود را به سرانجام برساند و تنها از آغاز تاریخ زند تا حوادث بیست و یکم محرم ۱۲۰۰ هـ.ق را ثبت کرده و مرگ به او فرصت این کار را نداده است.^{۱۰}

خاورشناس نامی انگلیسی، چارلز ریو، در فهرست کتاب‌های خطی فارسی موزه بریتانیا (مجلد اول، ص ۱۹۶) در وصف این کتاب می‌نویسد: ابوالحسن بن ابراهیم قزوینی در کتاب *فوائد صفویه* - کتابی در تاریخ عمومی است و در سال ۱۲۱۱ هـ ق [۶ سال پس از مرگ نامی] تألیف شده - گفته است که علیمرادخان، میرزا محمدصادق را به خاطر دروغ‌هایی که در تجلیل خاندان زند در این کتاب گفته بود، مؤاخذه کرد و این کتاب را جعفرخان نوشت (۱۱۹۶-۱۲۰۳ هـ ق) و پانصد تومان پاداش گرفت. شاید منظور از علی‌مرادخان در این عبارت، علی‌مرادخان بختیاری (مقتول در ۱۱۶۵ هـ ق) باشد که دشمن زندیه بوده و سرانجام هم به دست کریمخان زند کشته شد؛ چه منطقی به نظر نمی‌رسد که چهارمین پادشاه زندیه، مورخی را که از آنان تمجید و تعریف کرده، مورد مؤاخذه قرار دهد؛ زیرا نامی در تاریخ خود از این شخص نام برده است و در جاهای مختلف به او تاخته است.

یکی از شاگردانش به نام عبدالکریم بن علیرضا الشریف، بر کتاب استاد خود حاشیه‌ای نوشته و آن را به اواسط پادشاهی لطفعلی‌خان زند رسانیده است و حاشیه دیگری هم میرزا محمدرضا شیرازی بر این کتاب نوشته و در آن به حوادث تاریخی، تا انقراض سلسله زندیه پرداخته؛ این کتاب بر روی هم شامل یک دوره کامل تاریخ سلسله زندیه است.

۲-۲- آثار منظوم

نامی را باید از شاعران دوره بازگشت به حساب آورد؛ زیرا از سبک هندی عدول کرده و به سبک عراقی و خراسانی شعر سروده است. نامی هم‌چنان‌که در آن روزگار متداول بوده، علاوه بر سرودن قصیده و غزل، به نظم مثنوی پرداخته و مجموعه مثنوی‌های خود را *نامه نامی* نامیده است؛ چنان‌که در آغاز مثنوی وامق و عذرا گوید:

ای ز نامت نامه نامی به نام وی به نامت افتتاح هر کلام

وی به سرودن چهار مثنوی توفیق یافت که عبارتند از: خسرو و شیرین، لیلی و مجنون، وامق و عدرا و درج گهر؛^{۱۳} مثنوی پنجمی، هم به نام یوسف و زلیخا به او نسبت داده شده که متأسفانه تا به حال، هیچ اثری از آن به دست نیامده است؛ هم‌چنین در فهرست نسخه‌های خطی، تألیف استاد منزوی، از مثنوی ویس و رامین نام برده شده که در فهرست دارالکتب ادب فارسی، که طلعت آن را در قاهره چاپ کرده، از آن جزء آثار نامی یاد شده است. از آن‌جایی که چنین مثنوی‌ای در هیچ‌یک از فهرست‌های نسخ خطی (تا آن‌جایی که این بنده تفحص کرده‌ام) به وی نسبت داده نشده است و حتی هیچ‌یک از معاصران او به چنین مثنوی‌ای اشاره نکرده‌اند، احتمال خطا بسیار می‌تواند باشد. از دیوان قصاید و غزلیات او هم جز این دو بیت که در نگارستان دارا آمده، چیزی به دست ما نرسیده است:

به سینه دل ز جفای تو خون شود چندان دل از امید وفای تو کاش می‌کندم
به سادگی نگر کز پی هزار خلاف به وعده‌های دروغ تو باز خرسندم^{۱۴}

۲-۲-۱- مثنوی‌ها مرکز تحقیقات متون علوم اسلامی

۲-۲-۱-۱- خسرو و شیرین: مثنوی‌ای است به پیروی از خسرو و شیرین نظامی و به همان وزن؛ در حدود ۴۴۰۰ بیت. این مثنوی را در سال ۷۸-۷۹ راویة کرد افشای، در دوره کارشناسی ارشد واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی^{۱۵} و نیز عبادالله عبدکریمی، در دوره کارشناسی ارشد دانشگاه تبریز به‌راه‌نمایی دکتر معصومه معدن‌کن در دی ماه ۸۳، به‌عنوان پایان‌نامه تصحیح کرده‌اند. (عنوان پایان‌نامه افشاری «بازنویسی و نگارش نسخه خطی منظومه خسرو و شیرین نامی اصفهانی» است)

استاد سعید نفیسی با توجه به ابیات زیر، معتقدند که نامی هنگامی که در رکاب کریم‌خان در شیراز بوده، نظم آن را آغاز کرده است:

مرا در موکب سالار کشور خدیو ظلم‌سوز عدل‌پرور

وکیل قائم آل محمد
گذار افتاد سوی ملک شیراز
آغاز:

که دُور دولتش بادا مـخلد
چه شیراز آن که بر جنت کند ناز...^{۱۶}
بود نامش نخستین نقش خامه

به نام آن که در عنوان نامه
انجام:

بلند آوازه کسن در هر دیارش
زبان یاوه گو از او بکُن دور
۲-۱-۲-۲- لیلی و مجنون: مثنوی‌ای است به پیروی از لیلی و مجنون نظامی و به
همان وزن، در حدود ۲۰۰۰ بیت. این مثنوی را اسماعیل قهرمانی علمداری، در دوره
کارشناسی ارشد دانشگاه تبریز، به‌راه‌نمایی دکتر سکینه رسمی، براساس پنج نسخه، در
بهمن ۱۳۸۳ به‌عنوان پایان‌نامه تصحیح و از آن دفاع کرده است.

شرح و تحلیل منظومه لیلی و مجنون را نیز وجیهه کرم‌سندی در دوره کارشناسی
ارشد واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، در سال ۸۰-۷۹، در ۲۷۰ صفحه،
به‌عنوان پایان‌نامه از آن دفاع کرده است. صاحب‌الذریعه نیز می‌گوید: منظومه لیلی و
مجنون نامی در بمبئی به سال ۱۲۹۹ هـ ق به چاپ سنگی رسیده است.^{۱۸}
آغاز:

این نامه به‌نام آن جهان‌دار
انجام:

ایزد به عنایت نهانش
از چشم حسود باد مستور
۲-۱-۳- وامق و عذرا: مثنوی‌ای در ۲۷۱۶ بیت و در بحر رمل مسدس
محدوف یا مقصور. «ظاهراً این مثنوی کامل‌ترین گونه از این داستان معروف

عاشقانه است که به دست ما رسیده است.^{۱۹} وامق این قصه، پسر پادشاه یمن و عذرا نام یکی از دختران خیمه‌نشین‌ها بوده و آخر حکایت به فاجعه دردناکی پایان می‌پذیرد و وامق و عذرا پس از وصال، به آتش عشق سوخته و خاکستر می‌شوند:

چو پیوست با هم آن دو یار نیک بگرفتند هم را در کنار
آتش دل شعله ناگه بفرروخت پیکر زیبای آن هر دو بسوخت^{۲۰}

این مثنوی را در سال ۱۳۸۱، دکتر رضا انزایی نژاد و غلام‌رضا طباطبایی مجد، براساس چهار نسخه خطی که همگی متعلق به کتابخانه ملی تبریز هستند، تصحیح کرده‌اند و مرکز نشر دانشگاهی آن را به چاپ رسانده است. شرح و تحلیل منظومه را هم نسرين تهرانی، در دوره کارشناسی ارشد واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، در سال ۸۰-۷۹ به‌عنوان پایان‌نامه انجام داده است. محسن ذاکر حسینی نیز، در نامه فرهنگستان - دوره ششم، شماره سوم، تیر ۱۳۸۳،

نقدی بر کتاب دکتر انزایی نژاد نوشتند.^{۲۱}

آغاز:

ای ز نامت نامه نامی به‌نام وی به نامت افتتاح هر کلام
انجام:

توکل او تا قیامت تازه باد نامش از نامی بلند آوازه باد
حق تعالی داردش اندر پناه داردش از آفت حاسد نگاه

یادآوری: لازم به توضیح است که نامی در این مثنوی، ساقی‌نامه‌ای هم دارد.^{۲۲}

۲-۱-۲-۴- یوسف و زلیخا: همان‌گونه که قبلاً هم اشاره شد، از این اثر وی تاکنون نشانی به دست نیامده است. امیدواریم روزی از دل کتابخانه‌ای یا کتاب‌فروشی‌ای بیرون بیاید.

۲-۲-۱-۵- درج گهر: مثنوی است در پند و اندرز و عرفان، به پیروی از مخزن الاسرار نظامی، به همان وزن (مقتعلن متفعلن فاعلان/ فاعلن) و در ۱۳۰۱ بیت. در آخر این اثر، ساقی‌نامه‌ای در حدود ۳۸ بیت وجود دارد. این ساقی‌نامه از دوازده «عقد» تشکیل شده است و در هر عقد، یک حکایت متناسب با موضوع آمده است. «عقد»ها عبارتند از: عقد اول از کتاب درج گهر، در تعریف اهل حسن و جفای ایشان یا عشاق پریشان و...؛ عقد دوم، در سؤال از کیفیت صانع در خلق بدایع و مراتب امتزاج امزجه عناصر و صنایع و جواب آن؛ عقد سوم، در شکایت از دوران دون و حکایت از ستم آسمان و دعای بد در حق آن؛ عقد چهارم، در خطاب به نفس بشری و نصیحت به ترک گم‌گشتگی و دربه‌دری؛ عقد پنجم، در تعبیر خودپسند فضول و تشنیع آن طالب مجهول و توییح آن مردود (ظ)^{۳۳} نامقبول؛ عقد ششم، در مذمت حرص و آز و فضیلت قناعت و ترک امل‌های دراز؛ عقد هفتم، در وصف درویشان صاحب اخلاق و مذمت بعضی از آن قوم؛ عقد هشتم، در مذمت می و نصیحت رندان می‌پرست و نصیحت می‌پرستان مست؛ عقد نهم، در شرافت بنی آدم و نصیحت در خصوص عبادت؛ عقد دهم، در نصیحت، ترک عجب و غرور و مذمت کبر و منی؛ عقد یازدهم، در باب ترک خدمت دونان از طمع نان؛ عقد دوازدهم، در خصوص منع دل‌بستگی و امر به وارستگی. از عقد چهارم به بعد، هر عقد، حکایتی را هم به‌همراه دارد. این مثنوی را این حقیر به‌یاری استاد فرهیخته و دانش‌مند، جناب آقای دکتر قاسم انصاری، براساس سه نسخه خطی تصحیح کرده و هم‌اکنون مشغول نوشتن تعلیقات بر آن هستم و امیدوارم به‌زودی به پیشگاه اهل فضل و ادب تقدیم شود. سه نسخه‌ای که از آن‌ها برای تصحیح این مثنوی سود جسته‌ام، بدین قرارند:

۱- نسخه خطی متعلق به کتابخانه ملی تبریز و شماره ۳۵۹۴. بدون تاریخ کتابت، اما ظاهراً از دو نسخه دیگر قدیمی‌تر است.

آغاز:

بسم الله الرحمن الرحيم
می‌نهم از تازه، بنایی عظیم
انجام:

نامه نامی که بود نام‌دار
باد ز نامی به جهان یادگار
۲- نسخه متعلق به کتابخانه ملی تهران، به شماره مجموعه $\frac{1529}{197}$ دس و شماره
فرعی $\frac{317}{3}$ دف: تاریخ کتابت آن ۱۱۹۸ هـ ق و کاتب آن فتح‌الله فراهانی است؛

آغاز:

بسم الله الرحمن الرحيم
می‌نهم از تازه، بنایی عظیم
انجام:

نامه نامی که بود نام‌دار
باد ز نامی به جهان یادگار
این کتاب موسوم به درج گهر که گوهری است از جمله گهرهای مجموعه‌ای به نام
نامه نامی و اختری است از جمله انجم آسمان. آن کتاب ارزش‌مند در دارالسلطنه
اصفهان تحریر یافت؛

۳- نسخه متعلق به کتابخانه ملی ملک (محل نگهداری: آستان قدس رضوی) به
شماره ۵۱۶۷: تاریخ کتابت آن شوال ۱۲۴۱ هـ ق است. دارای کمند و جدول‌بندی
به زر و لاجورد و... عناوین به شنگرف؛ هم مجموعه و هم مثنوی «درج گهر» از
آغاز افتادگی دارد. عنوان ثبت‌شده این مثنوی، «گنج و گهر» است.

آغاز: (۲۷۶ بیت افتاده)

... خیل و شاقان همه حور و پری
بسته میان از پی خدمت‌گری
انجام:

نامه نامی که بود نام‌دار
باد ز نامی به جهان یادگار
تحریراً فی شوال المکرم سنه ۱۲۴۱.

نوشته‌ای هم به این شرح: «در غره شهر صفر المظفر ابتیاع گردیده است الحقیقیر الفقیر المذنب ... (۲۶) ۱۳۲۴ یا ۱۳۴۳» زیر تاریخ تحریر درج شده است.

مُهری بیضی‌شکل هم موجود است که به علت کم‌رنگ افتادن در عکس، نتوانستم بخوانم. گاهی در حاشیه، اصلاحاتی به قلم ریزتر و نزدیک به خط انجام گرفته است. خوش‌بختانه اغلب نسخی که در زمان مؤلف و یا اندکی پس از مرگ او تحریر یافته، اکنون در دست ماست و از این حیث می‌توان امیدوار بود که نسخه‌ای مانند نسخه شاعر و یا حداقل نزدیک به آن را ترتیب داد.

۲-۱-۶- دیوان قصاید و غزلیات: همان‌طور که قبلاً نیز اشاره شد، از دیوان قصاید و غزلیات او متأسفانه چیزی جز این بیت که در نگارستان دارا آمده، به دست ما نرسیده است:

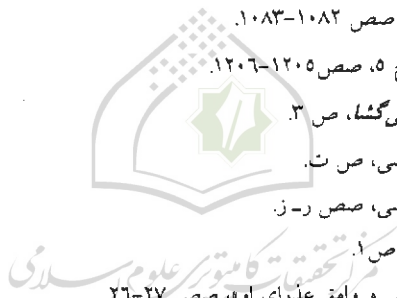
دل از امید وفای تو کاش می‌کندم
به سینه دل ز جفای تو خون شود چندم
به سادگی نگر کز پی هزار خلاف
به وعده‌های دروغ تو باز خرسندم

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی

پی نوشت ها

- ۱- فسایی: *فارستامه ناصری*، ص ۱۲.
- ۲- *روضه الصفای ناصری*، ج ۹.
- ۳- بحرالعلومی: «صادق نامی و وامق و عذرای او»، صص ۲۶-۲۵.
- ۴- الگود: *طب در دوره صفویه*، ص ۱۳۱.
- ۵- غفاری کاشانی: *گلشن مراد*، ص ۴۲۵.
- ۶- همان، ص ۴۴۶.
- ۷- ر.ک: آذربیکدلی: *آتشکده آذر*، ص ۳۵۵، ذنبلی: *نگارستان دارا*، ج ۱، صص ۲۷۱-۲۷۲، *ریاض الجنه*، ص ۹۳۱، هدایت: *گلزار جاویدان*، صص ۱۶۱-۱۶۲؛ قاجار: *سفینهالمحمود*، ج ۱، صص ۳۳۹-۳۴۰.
- هدایت: *مجمع الفصحاح*، ج ۶، صص ۱۰۸۲-۱۰۸۳.
- ۸- معین: *فرهنگ فارسی*، ج ۵، صص ۱۲۰۵-۱۲۰۶.
- ۹- موسوی نامی: *تاریخ گیتی گشا*، ص ۳.
- ۱۰- همان، *مقدمه سعید نفیسی*، ص ت.
- ۱۱- همان، *مقدمه سعید نفیسی*، صص ر-ز.
- ۱۲- تربیت: «وامق و عذرا»، ص ۱.
- ۱۳- بحرالعلومی: «صادق نامی و وامق عذرای او»، صص ۲۷-۲۶.
- ۱۴- ذنبلی: *نگارستان دارا*، ج ۱، ص ۷۲۷.
- ۱۵- ایمانی: «معرفی پایان نامه های تحصیلی در حوزه تصحیح متون»، ص ۱۳۷.
- ۱۶- موسوی نامی: *تاریخ گیتی گشا*، مقدمه، ص «خ».
- ۱۷- ایمانی: «معرفی پایان نامه های تحصیلی در حوزه تصحیح متون»، ص ۱۳۷.
- ۱۸- نامی اصفهانی: *لیلی و مجنون*، مقدمه.
- ۱۹- تربیت: «وامق و عذرا»، مقدمه، ص «د».
- ۲۰- *مقالات تربیت*، صص ۳۳۳-۳۳۴.
- ۲۱- ذاکر حسینی: «وامق و عذرای نامی اصفهانی»، صص ۱۳۶-۱۳۹.
- ۲۲- تربیت: «وامق و عذرا»، مقدمه، ص «پازده»، صص ۶۱-۷۴.
- ۲۳- یک کلمه خوانده نشده.

منابع

آذربئیگدلی، لطفعلی خان: *تذکره آشکده*، از روی نسخه چاپ سنگی بمبئی، انتشارات روزنه، ۱۳۷۷.

الحسینی الزنوزی التبریزی، ابن عبدالرسول: *ریاض الجنة*، نسخه خطی اهدایی حاج محمد نخجوانی، به کتابخانه ملی تبریز، تاریخ اتمام نسخه: ۱۲۶۱.

افشار، ایرج و محمدتقی دانش‌پژوه: *فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه ملی ملک*، جلد هشتم، مشهد: چاپ اول، آستان قدس رضوی.

الگود، سیریل: *طب در دوره صفویه*، ترجمه محسن جاویدان، تهران: دانشگاه تهران، ۱۳۵۷.

ایمانی، بهروز: «معرفی پایان‌نامه‌های تحصیلی در حوزه تصحیح متون (بخش سوم)»، آینه میراث، سال پنجم، شماره ۲ و ۳، پاییز و زمستان ۱۳۸۱.

بحرالعلمی، حسین: «صادق نامی و وامق و عذرای او»، مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه تهران، سال ۲۱، شماره ۱، تیرماه ۱۳۵۳.

تربیت، محمد علی: «وامق و عذرا»، آینده، سال دوم.

خداوند شاه بن محمود: *روضه الصفا*، ۹ جلد، تتمه رضاقلی هدایت، چاپ سنگی بمبئی: ۱۲۶۱.

تهرانی شیخ آقابزرگ: *الذریعه الی تصانیف الشیعه*، ج ۹، تهران: دارالکتب العلمیه، [بی تا].

خزانه دارلو، محمد علی: *منظومه‌های فارسی*، تهران: روزنه، ۱۳۷۶.

خیابانی، بهمن د: «وامق و عذرا و خمسة نامی»، ماه‌نامه حافظ، شماره ۲۰، آبان ۸۴
دنبلی عبدالرزاق: *تذکره نگارستان دارا*، ۲ مجلد، به کوشش دکتر ع. خیام‌پور، تبریز: کتاب آذربایجان، ۱۳۴۲.

ذاکرا الحسینی، محسن: «وامق و عذرای نامی اصفهانی»، نامه فرهنگستان، دوره ششم، شماره سوم، تیر ۱۳۸۳.

سامی: قاموس اعلام، جلد ششم، استانبول: مهران، ۱۳۱۶.

غفاری کاشانی، ابوالحسن: گلشن مراد، به اهتمام غلامرضا طباطبایی مجد، تهران: زرین، ۱۳۶۹.

فسایی، حاج میرزا حسن: فارس نامه ناصری، جلد اول، تصحیح دکتر منصور رستگار فسایی، چاپ دوم، تهران: امیرکبیر، ۱۳۷۸.

قاجار، محمود میرزا: سفینه محمود، جلد اول، تصحیح دکتر ع. خیام پور، دانشگاه تبریز، سال ۱۳۴۶.

مقالات تربیت، به کوشش ح. صدیق، تهران: دنیای کتاب، ۲۵۳۵ شاهنشاهی.

معین، محمد: فرهنگ فارسی، ۶ جلد، تهران: امیر کبیر، چاپ یازدهم، ۱۳۷۶.

موسوی نامی، میرزا محمدصادق: تاریخ گیتی گشا، به همراه دو حاشیه آن، تصحیح و مقدمه سعید نفیسی، چاپ سوم، تهران: اقبال، ۱۳۶۶.

نامی اصفهانی، میرزا محمدصادق: خسرو و شیرین، تصحیح عبادالله عبدالکریمی، پایان نامه کارشناسی ارشد، تبریز ۱۳۸۳.

_____ : لیلی و مجنون، تصحیح اسماعیل قهرمانی علمداری، پایان نامه

کارشناسی ارشد، تبریز، بهمن ماه ۱۳۸۳.

_____ : وامق و عذرا، تصحیح دکتر رضا انزایی نژاد و غلامرضا

طباطبایی مجد، مرکز نشر دانشگاهی تهران، ۱۳۸۱.

هدایت، رضاقلی خان: مجمع الفصحاء، ۶ جلد، تصحیح مظاهر مصفا، تهران: امیرکبیر، ۱۳۴۰.

هدایت، محمود: گلزار جاویدان، جلد سوم، بی جا، ۲۵۳۵ شاهنشاهی.

فراخوان مقاله

ششمین مجمع بین‌المللی استادان زبان و ادبیات فارسی

شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی با همکاری مرکز گسترش زبان و ادبیات فارسی سازمان فرهنگ و ارتباطات اسلامی در نظر دارد به منظور بررسی وضعیت زبان و ادبیات فارسی در جهان و وقوف استادان نسبت به پژوهش‌های جدید در این عرصه همچنین آشنایی به مسایل و مشکلات موجود و دریافت تجربیات همکاران ارجمند، ششمین مجمع بین‌المللی استادان زبان و ادبیات فارسی را نیمه دوم آذرماه ۸۷ در تهران برگزار نماید. علاقه‌مندان به شرکت در این مجمع لازم است چکیده مقاله پژوهشی خود را در یکی از محورهای پیشنهادی زیر تا ۸۷/۸/۲۰ به دبیرخانه شورا ارسال نمایند:

- ۱- بررسی روش‌های آموزش زبان و ادبیات فارسی
 - نقد کتاب‌های آموزش زبان و ادبیات فارسی
 - ۳- نقد و بررسی برنامه‌های آموزش زبان و ادبیات فارسی درخارج از کشور
 - ۴- تأثیر زبان و ادبیات فارسی بر زبان و ادبیات دیگر ملی
 - ۵- نقد و بررسی ترجمه‌ی آثار ادبیات معاصر فارسی به زبان‌های دیگر
 - ۶- راهکارهای گسترش و تقویت زبان و ادبیات فارسی
 - ۷- موقعیت زبان و ادبیات فارسی در جهان
 - ۸- جاذبه‌های معنوی زبان و ادبیات فارسی
- شایسته است شرکت کنندگان محترم همراه چکیده مقاله (به فارسی)، سوابق تحصیلی و پژوهشی (CV) شماره تلفن و نشانه رایانه‌ای خود را نیز ارسال نمایند. نتیجه ارزیابی مقالات از سوی شورای علمی مجمع و نیز زمان و مکان دقیق برگزاری مجمع تا پایان مهر اعلام خواهد شد.

دکتر عباسعلی وفایی

دبیر شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی

و دبیر ششمین همایش بین‌المللی استادان زبان و ادبیات فارسی

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، روبروی سینما سپیده، ساختمان فروردین، طبقه چهارم، واحد ۱۶ دبیرخانه ارسال مقاله.

تلفکس: ۰۲۱-۶۶۴۶۳۲۹۶ تلفن: ۰۲۱-۶۶۹۵۷۹۴۴

نشانی الکترونیکی: www.persian-language.org

پست الکترونیکی: cpl@persian-language.org

مرکز تحقیقات کامپیوتر علوم اسلامی